

3. הוקרת הדרך - חמשת הקיסרים ושלושת המלכים וממשל ג'ואו ב', חלק 5

מבין קיסרי ימי קדם, אלו שנחשבו מבריקים התבססו על פקידיהם. מבין אנשי המעלה²⁶ של ימי קדם, אלו שנחשבו בעלי הישגים הסתמכו על בני עמם. מוצא הכוח באלים²⁷, אך פסגת ההישגים היא בפקידים, והברכה²⁸ נסובה על השליט.³

בימי קדם, בשלטונם של חמשת הקיסרים בעולם, דרכם היתה מבריקה-מבריקה. כפי שהשמש והירח מבריקים, כפי שיהפכו לילה ליום. לפיכך דרכם אם תהי לראש²⁹, תהא ברכה לרבות דורות, ותלמוד לרבות דורות. כך רק מהקיסר הצהוב והלאה, ולפני שון ויו³⁰. מלכים שירצו ללכת בדרך חמשת הקיסרים ולא יאבדו, יוכלו להתמיד לזמן רב³¹.

- 26 המונח המציינ "אנשי מעלה" מוסריים בתקופת ההוגים של האביבים והסתוים והמדינות הלוחמות שימש בתקופות קדומות יותר לציון נסיכים, בני שליטים. הביטוי העברי "איש המעלה" כולל את שתי המשמעויות, אולם
- 27 הסימן פעמים רבות מתייחס לרוחות האבות ולא לסתם אלים. ואכן בתקופות העתיקות ביותר, סמכותם של מנהיגים בסין נבעה לא פעם מזכותם הבלעדית לשמש המתווכים הטקסיים לאבותיהם הקדמונים שנחשבו לפטרוני העם. בציטוט הפרק ב"עקרונות הממשל של אוסף הספרים" (בפרק "יו' דזה", 群書治要 鬻子, קטע 2), נאמר "מוצא הכוח בעם". ייתכן שהדבר משקף עריכה קונפוציאנית של "עקרונות הממשל של אוסף הספרים", שנמנעת מעיסוק בעל טבעי.
- 28 "הברכה", בדומה למשמעותה העברית, היא מזל טוב ששורה על מישהו, ומשמעותו הרווחת של המשפט היא כי השליט זוכה לראות ברכה. ואולם אותו סימן משמש גם לציון את הזבח לרוחות, שמהן נסובה הברכה של הרוחות על בני האדם. ולפיכך בהקבלה למשפטים שקדמו לו, המשפט יכול גם לכוון לכך שהזבח שמסב ברכה על הציבור הוא באחריות השליט.
- 29 במהדורת הקאנון הדאואיסטי של הטקסט (עמ' 23) מופיע במקום "דרכם אם תהי לראש" (故其道若首然) הביטוי ההחלטי יותר "דרכם ראש וראשונה" (故其道首首然).
- 30 המשפט חושף כמה נקודות לגבי גישתו של הכותב. ראשית כל, הוצאתו המפורשת מרשימת חמשת הקיסרים של שון, מי שהקונפוציאניזם מהלל כאחד משני שליטים מופתיים, מראה על נתק של הכותב מהתפיסה הקונפוציאנית, אם כי הדבר אינו מפתיע בפיסקה שכזו, שסגנונה השופע שבחים מעוטרים מדיף ניחוח דאואיסטי כבד. הנקודה השניה טמונה ברשימת חמשת הקיסרים שנותרת בידינו בגבולות המצומצמים שהגדיר הטקסט: הקיסר הצהוב, שאוהאו, ג'ונאנש'ו, קו, ויאן. הרכב זה אינו תואם לאף הרכב של חמשת הקיסרים בספרות הסינית הקלאסית, מלבד זו שמוסר "הרשומות החיצוניות למראה כוללת" (通鑑外紀, מגילה א', שורה 468) בשמו של הקיסר וו מליאנג, קיסר שנודע כקונפוציאני בשלטונו אך בודהיסט באמונותיו. הקיסר וו מתרץ שם את הוצאת שון בכך שהוא צאצא לשלושת המלכים, אך לא אחד מהם או מחמשת הקיסרים, מבלי לפרט מעבר לכך. נראה שלא היתה כאן אידיאולוגיה גדולה - הטעון בהקשרו נראה כנובע מהעובדה שהיו בפועל שישה קיסרים, ולא חמישה, והקיסר המלומד פשוט חיפש תירוץ להחסיר את אחד השמות. בכל מקרה, אין כל טענה נוספת בספרות להוצאה שכזו של שון מהרשימה, אף לא בכתבים הדאואיסטים שיחסם ליאו ושון אינו קבוע ונע מביטויי הערכה ועד הגדרתם כשורש כל רע. אפילו באותם כתבים לא ניתן למצוא הפרדה בין יאו לבין שון תוך או הגדרה של יאו כראוי ושל שון כפחות ראוי ממנו. לפיכך זוהי נקודה נוספת בה הספר מציג עמדה ייחודית שאינה משתלבת באסכולות המוכרות. ועם זאת יש לציין כי הפסקה כולה חשודה כתוספת מאוחרת בשל חסרונה ב"עקרונות הממשל של אוסף הספרים", ולכן ייתכן שמדובר באנומליה נקודתית שאינה מעידה על כלל הטקסט.
- 31 הכוונה: להתמיד בשלטונם.